

**Узагальнення судової практики Київського окружного адміністративного суду
у справах розгляду спорів пов'язаних з виборами депутатів
місцевих рад та сільських, селищних, міських голів**

На виконання плану роботи Київського окружного адміністративного суду на I півріччя 2018 року здійснено вивчення та узагальнення практики розгляду спорів пов'язаних з виборами депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, розглянутих Київським окружним адміністративним судом.

Метою узагальнення є вивчення причин виникнення спорів, предметом яких є вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, сприяння виробленню єдиного підходу до вирішення таких справ та підвищенню якості їх розгляду.

Об'єктом дослідження були рішення Київського окружного адміністративного суду України вказаної категорії, прийняті у 2017 році.

Так, протягом 2017 року *в провадженні* Київського окружного адміністративного суду перебувало 14 позовних заяв та справ зі пов'язаних з виборами депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

Всього *розглянуто* 14 адміністративних справ та матеріалів позовних заяв зазначеної категорії.

За результатами розгляду *на стадії відкриття провадження у справі*:

- повернуто позовну заяву – 1;
- відмовлено у відкритті провадження – 1;
- залишено без розгляду на підставі ст. 179 КАС України – 1;

У 11 справах *після відкриття провадження*:

- залишено позов без розгляду на підставі пункту 5 частини 1 статті 155 Кодексу адміністративного судочинства України – 1;
- ухвалено 10 постанов, з них із задоволенням позовних вимог – 8.

Впродовж 2017 року *в апеляційному порядку оскаржено* 6 судових рішень КОАС у справах пов'язаних з виборами депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

За результатами розгляду апеляційних скарг, поданих на рішення КОАС у справах зі спорів зазначеної категорії, *переглянуто* рішення по суті у 5 справах. За результатами перегляду судових рішень КОАС судом апеляційної інстанції:

скасовано – 2 постанови (33,3% від загальної кількості оскаржених судових рішень);

змінено – 1 постанову (16,7%);

залишено без змін – 2 судові рішення (33,3%), з них 1 постанову та 1 ухвалу.

За змістом пункту 6 частини другої статті 17 Кодексу адміністративного судочинства України (в редакції, яка діяла на час прийняття аналізованих рішень суду) юрисдикція адміністративних судів поширюється на публічно-правові спори щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму.

Основні засади, організацію і порядок проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, сільських, селищних, міських голів та старост визначені Законом України «Про місцеві вибори» від 14 липня 2015 року №595-VIII (далі – Закон України №595-VIII).

Так, відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону України №595-VIII виборчий процес місцевих виборів - це здійснення суб'єктами виборчого процесу відповідних місцевих виборів, визначеними у статті 12 цього Закону, виборчих процедур, передбачених цим Законом.

Згідно з ч.3 ст. 11 Закону України №595-VIII виборчий процес включає такі етапи: утворення одномандатних, територіальних виборчих округів; утворення (у разі необхідності), формування складу територіальних виборчих комісій, утворення дільничних виборчих комісій; складання списків виборців, їх перевірка та уточнення; висування та реєстрація кандидатів; проведення передвиборної агітації; голосування у день виборів; підрахунок голосів виборців, установлення підсумків голосування і результатів місцевих виборів.

За приписами ч. 1 ст. 172 КАС України право оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій мають суб'єкти відповідного виборчого процесу (крім виборчої комісії), а також ініціативна група референдуму, інші суб'єкти ініціювання референдуму.

Так, у справі №810/1557/17 позивач звернулася до суду із вимогою про визнання протиправною та скасування постанови Васильківської районної виборчої комісії Київської області від 26.04.2017 №6 «Про зміни в територіальній виборчій комісії, що здійснює підготовку та проведення місцевих виборів» в частині включення до складу комісії осіб, які, на думку заявника, не мали права бути включені до неї.

Задовольняючи позовні вимоги у вказаній справі суд виходив з того, що подання від територіальної організації політичної партії «Опозиційний блок» в Васильківському районі Київської області та подання від Васильківської районної організації політичної партії «Опозиційний блок» не містять дати складання, подання від 17 квітня 2017 року Васильківської районної організації Політичної партії «НАРОДНИЙ ФРОНТ» та подання від 18 квітня 2017 року Васильківської районної у Київській області організації Партія «Блок Петра Порошенка «Солідарність» на кандидатів містять недостовірні відомості щодо реєстрації кандидатів за адресами в с.Здорівка, якої на момент складання подання ще не проведено, а також дати складання подань передують даті заяв кандидатів, доданих до таких подань.

Натомість, скасовуючи вказане судове рішення Київський апеляційний адміністративний суд вказав на те, що Сергєєв С.О., Радченко М.А., Куц Р.С. та Твердохліб Т.І. досягли 18-річного віку та станом на день прийняття спірного рішення були зареєстровані в с.Здорівка, тобто мають право голосу в силу положень Конституції України, належать до відповідної територіальної громади та є виборцями в розумінні Закону України «Про місцеві вибори».

У справі №810/2135/17 суд першої інстанції задовольняючи частково позовні вимоги дійшов висновку, що зазначені позивачем кандидатури: Руденко Л.Б., Радченко М.А. та Твердохліб Т.В., Тяпко О.В., Лугових Л.П. до утворення нових складів комісій перебували у складі зовсім інших виборчих комісій, а не тих самих, що у свою чергу, не заборонено законом; призначення Стефанова А.І. та Шрейдер О.А. від кандидатів на посаду Здорівського сільського голови Васильківського району Київської області Хоменка Д.С. та Отруби В.С. відповідно здійснено від суб'єктів подання, кандидатури від яких не були включені до попереднього складу комісії, повноваження якої достроково припинені.

Водночас, постановою Київського апеляційного адміністративного суду від 28.06.2017 у вказаній справі суд апеляційної інстанції не погодився з висновком суду першої інстанції щодо визнання протиправною та скасування постанови в частині саме призначення Стефанова А.І. та Шрейдер О.А. до складу дільничної виборчої комісії виборчої дільниці №320300, оскільки оскаржуваним рішенням суб'єкта владних повноважень не вирішувалось питання призначення громадян членами дільничної виборчої комісії, а вирішено питання щодо формування нового складу відповідної виборчої комісії згідно з додатком та з урахуванням наведеного змінив абзац другий резолютивної частини рішення.

У справі №810/2825/17 Київський окружний адміністративний суд визнав протиправною бездіяльність архівного відділу Васильківської районної державної адміністрації, що виявилась у ненаданні доступу Здорівській сільській виборчій комісії до виборчої документації з позачергових виборів Здорівського сільського голови Васильківського району Київської області 30 квітня 2017 року та зобов'язав архівний відділ Васильківської районної державної адміністрації забезпечити Здорівській сільській виборчій комісії доступ до виборчої документації з позачергових виборів Здорівського сільського голови Васильківського району Київської області 30 квітня 2017 року відповідно до Порядку доступу до виборчої документації тимчасового строку зберігання, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 13.05.2015 № 674/5 у зв'язку з тим, що архівна установа розглядає заяву про доступ до архіву без проведення аналізу обставин здійснення виборчого процесу, оскільки такими повноваженнями не наділена ані загальним, ані спеціальним виборчим законодавством.

Однак, скасовуючи постанову суду першої інстанції, суд апеляційної інстанції у постанові від 21.08.2017 врахував той факт, що постановами Центральної виборчої комісії від 31 травня 2017 року № 118 та від 15 червня 2017 року № 124 вже були встановлені неправомірні дії Здорівської сільської виборчої комісії Васильківського району, та вказано на неправомірні дії відповідача та зроблені застереження з приводу правомірності надання виборчої документації для проведення підрахунку голосів, а постанова є обов'язковою до виконання та у зв'язку з наведеним суд дійшов висновку, що архівний сектор Васильківської РДА правомірно відмовив Здорівській сільській

виборчій комісії Васильківського району у доступі до виборчої документації з позачергових виборів Здорівського сільського голови 30.04.2017 року, оскільки підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці № 320300 з використанням виборчої документації, що перебуває на зберіганні в архівному секторі, може здійснювати виключно дільнична виборча комісія цієї виборчої дільниці. На підставі наведеного Київський апеляційний адміністративний суд постанову Київського окружного адміністративного суду від 18.08.2017 в частині задоволення позову про визнання протиправною бездіяльності архівного відділу Васильківської районної державної адміністрації, що виявилась у ненаданні доступу Здорівській сільській виборчій комісії до виборчої документації з позачергових виборів Здорівського сільського голови Васильківського району Київської області 30 квітня 2017 року та зобов'язання архівного відділу Васильківської районної державної адміністрації забезпечити Здорівській сільській виборчій комісії доступ до виборчої документації з позачергових виборів Здорівського сільського голови Васильківського району Київської області 30 квітня 2017 року відповідно до Порядку доступу до виборчої документації тимчасового строку зберігання, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 13.05.2015 № 674/5 скасував та постановити нову в цій частині, якою у задоволенні позовних вимог відмовив.

У іншій справі №810/2169/17 суд поставив під сумнів доводи позивача про звернення до Архівного відділу Васильківської райдержадміністрації Київської області із заявою про доступ членів ДВК №320300 до виборчої документації з позачергових виборів Здорівського сільського голови Васильківського району Київської області 30.04.2017, що знаходиться в архівному секторі Васильківської РДА, оскільки письмова заява, надана представниками позивача в судовому засіданні, не містить штампу Васильківської районної державної адміністрації на лицьовому полі у правому кутку нижнього поля першого аркуша документа. У зв'язку з наведеними обставинами суд дійшов висновку про те, що дії відповідача щодо ненадання доступу/недопущення дільничної виборчої комісії №320300 до виборчої документації з позачергових виборів Здорівського сільського голови Васильківського району Київської області 30.04.2017 та можливості проведення засідання дільничної виборчої комісії виборчої дільниці №320300 є правомірними, а тому підстави для задоволення позовних вимог відсутні.

Приймаючи рішення у справі №810/3912/17, суд звернув увагу на те, що законодавець, встановлюючи нормою ч. 4 ст. 17 Закону України «Про місцеві вибори» обов'язковий критерій приблизної рівності кількості виборців у виборчих округах, не розкрив його змісту, а відтак, керуючись положеннями ч. 7 ст. 9 КАС України, суд застосував до спірних відносин принцип аналогії закону. Так, з посиланням на приписи п.1 ч.2 ст. 18 Закону України «Про вибори народних депутатів», суд вказав, що приблизну рівну кількість виборців у територіальних виборчих округах слід розуміти, як кількість виборців, що максимально наближена до ідеальної (середньої) рівної кількості, межі відхилення якої за загально визначеними правилами є незначними та перевищують 12 відсотків, з огляду на що дійшов висновку, що утворюючи територіальні виборчі округи, Узинською міською виборчою комісією Білоцерківського району Київської області не дотримано встановлений критерій приблизної рівної кількості виборців у кожному такому окрузі, що, у свою чергу, впливає на хід та результати місцевих виборів, а відтак позовні вимоги є обгрунтованими та такими, що підлягають до задоволення.

У справі №810/4240/17 суд звернув увагу на таке. Абзацом 2 частини 5 статті 27 Закону «Про місцеві вибори» та Порядком організації роботи та ведення діловодства у виборчих комісіях з місцевих виборів, затвердженому постановою Центральної виборчої комісії України № 228 від 05.09.2015 в імперативній формі встановлено обов'язок міської виборчої комісії запрошувати на своє засідання заінтересовану особу. Невиконання цих приписів тягне за собою порушення права особи на участь у процесі прийняття рішення. Міська виборча комісія може проводити свої засідання за відсутності заінтересованих осіб та заявників виключно за умови наявності підтвердження повідомлення цих осіб про таке засідання належним чином.

У вказаній справі оскаржувані постанови Тетіївської міської виборчої комісії Київської області № 7/4 від 05.12.2017 «Про скасування рішення про реєстрацію кандидата у депутати Тетіївської міської ради Тетіївського району Київської області від Тетіївської районної організації політичної партії «Українське об'єднання патріотів – УКРОП» Грицюка Олександра Миколайовича, зареєстрованого по виборчому списку кандидата у депутати Тетіївської районної організації політичної партії «Українське об'єднання патріотів – УКРОП» територіальний

виборчий округ № 16» та № 7/11 від 05.12.2017 «Про скасування рішення про реєстрацію кандидата у депутати Тетіївської міської ради Тетіївського району Київської області від Тетіївської районної організації політичної партії «Українське об'єднання патріотів – УКРОП» Поліщука Ігора Петровича, зареєстрованого по виборчому списку кандидата у депутати Тетіївської районної організації політичної партії «Українське об'єднання патріотів - УКРОП» територіальний виборчий округ № 6» визнано протиправними та скасовано з огляду на те, що всупереч вищенаведеним вимогам Закону «Про місцеві вибори» та Порядку № 228 позивача та третіх осіб на засідання міської виборчої комісії запрошено не було, що підтверджується поясненнями представника позивача та третьої особи, наданими в судовому засіданні.

Також суд зазначив про те, що згідно ч. 5 ст. 35 Закону «Про місцеві вибори», особа, з урахуванням вимог ч. 4 цієї статті, може одночасно бути висунута кандидатом у депутати місцевих рад, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови або старости шляхом висунування місцевою організацією лише однієї політичної партії або лише шляхом самовисунування.

Судом встановлено, що постановою Центральної виборчої комісії України № 209 від 29.08.2015 було оголошено з 05.09.2015 початок виборчого процесу чергових виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів 25.10.2015, призначених згідно з п. 1 Постанови Верховної Ради України від 17.07.2015 № 645-VIII «Про призначення чергових виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів у 2015 році».

Тобто, вибори 25.10.2015, на яких позивач був зареєстрований кандидатом у депутати до районної ради від іншої партії, були черговими виборами депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

Водночас, призначені постановою Центральної виборчої комісії України № 214 від 12.10.2017 на неділю, 24.12.2017, є першими виборами депутатів сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад і відповідних сільських, селищних, міських голів у зв'язку з утворенням у зазначених областях об'єднаних територіальних громад на виконання Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад».

Відтак, вибори, що відбулися у 2015 році, та вибори, що відбуваються у 2017 році, охоплюють два різних виборчі процеси, а тому порушення положень ч. 5 ст. 35 Закону «Про місцеві вибори» щодо одночасного висунування особами кандидатом у депутати районних та місцевих рад від різних політичних партій - відсутні. Враховуючи наведене суд дійшов висновку про обґрунтованість позовних вимог та наявність підстав для скасування оскаржених постанов.

З аналогічних підстав суд дійшов висновку про необхідність задоволення позовних вимог у справах №810/4252/17, 810/4265/17 та 810/4288/17.

По справі №810/4631/17 суд вказав на те, що статтею 79 Закону України «Про місцеві вибори» передбачено, що підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється відкрито і гласно членами дільничної виборчої комісії на її засіданні, яке проводиться у тому самому приміщенні, де відбувалося голосування.

Засідання дільничної виборчої комісії починається відразу після закінчення голосування, проводиться без перерви і закінчується після складення та підписання відповідних протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з усіх місцевих виборів та по всіх виборчих округах, в яких проводилося голосування на виборчій дільниці, відповідно до вимог, передбачених цим Законом.

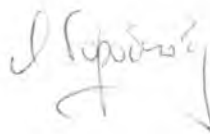
У разі якщо під час проведення голосування до дільничної виборчої комісії надходили заяви, скарги стосовно порушень, що мали місце під час проведення голосування на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія розглядає їх на початку засідання до початку підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

У ході судового розгляду справи судом було встановлено, що оскаржуване рішення «Про результати виборів депутатів Узинської міської ради Білоцерківського району Київської області у багатомандатному виборчому окрузі» було прийнято відповідачем 25.12.2017. При цьому, позивач звернувся до відповідача зі скаргами на дії ДВК при підрахунку голосів виборців на виборчих дільницях 27.12.2017, тобто, вже після прийняття протоколу про результати виборів, що не відповідає вимогам Закону України «Про місцеві вибори». З огляду на викладене суд дійшов висновку про відсутність підстав для задоволення позовних вимог Білоцерківської районної

у багатомандатному виборчому окрузі» було прийнято відповідачем 25.12.2017. При цьому, позивач звернувся до відповідача зі скаргами на дії ДВК при підрахунку голосів виборців на виборчих дільницях 27.12.2017, тобто, вже після прийняття протоколу про результати виборів, що не відповідає вимогам Закону України «Про місцеві вибори». З огляду на викладене суд дійшов висновку про відсутність підстав для задоволення позовних вимог Білоцерківської районної організації «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» до Узинської міської виборчої комісії про скасування протоколу та зобов'язання вчинити певні дії.

Як показав аналіз судової практики, справи зі спорів, пов'язаних з виборами депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів загалом є різними за предметом спору. Однак, кількість оскаржених та скасованих судових рішень свідчить про законність, вмотивованість, обгрунтованість судових рішень Київського окружного адміністративного суду.

**Суддя Київського
окружного адміністративного суду**

Я.В. Горобцова